

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

України. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. № 37. С. 223–227. URL: <https://doi.org/10.32782/apfs.v037.2022.37>

3. Shmalenko I., Yeftieni N., & Semenets-Orlova I. (2021, December). Impact of Social Media Influencers on Public Policy and Political Discourse. In *International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021)* (pp. 88–93). Atlantis Press. URL: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.211218.015>
4. Шмаленко Ю. І. (2023). Еволюція ролі соціальних мереж у сучасному публічному дискурсі. *Трансформація українського суспільства в цифрову еру* : матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 23 березня 2023 р.). Одеса : Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». С. 45–49. URL: <https://hdl.handle.net/11300/24417>
5. Singer P. W. How Ukraine Won The #LikeWar. *Politico*. 03/12/2022. URL: https://www.politico.com/news/magazine/2022/03/12/ukraine-russia-information-warfare-likewar-00016562?fbclid=IwAR34CP4gJFJTrY3_IYr-Ukc0ajAwYY-ExHYwzDWiKethBsyPNkSkxK5UWRgw

Ключові слова: війна, інформаційно-психологічна операція (ІПСО), дезінформація, інформаційна безпека.

Key words: warfare, Psychological operations (PSYOP), disinformation, information security.

ЯЦЕНКО МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри соціології, кандидат соціологічних наук, доцент*

ДОСЛІДЖЕННЯ СФЕРИ ОСВІТИ НА ТЕРИТОРІЯХ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

За даними Міністерства освіти і науки України (МОН), з початку повномасштабної війни у лютому 2022 року Запорізька, Донецька, Миколаївська і Херсонська області мали найбільші пошкодження та руйнування навчальних закладів (1). Нині у школах Запорізької, Донецької і Херсонської областей, які досі частково окуповані та у яких тривають бойові дії, навчання відбувається виключно онлайн, а багато учнів і вчителів стали внутрішньо переміщеними особами або біженцями. Хоча доступ до освіти повільно відновлюється у східних і південних регіонах, умови для ефективного онлайн-навчання залишаються складними, оскільки уроки часто перериваються через відключення електроенергії, нестабільний інтернет зв'язок та повітряні тривоги. У лютому 2023 року Ініціатива REACH провела дослідження серед вчителів та учнів початкової та середньої освіти у зазначених чотирьох областях з метою визначення конкретних потреб вчителів та учнів у цьому контексті.

Бойові дії у східних та південних регіонах спричинили кілька хвиль переміщення людей до населених пунктів, що, як вважається, є безпечнішими або де може бути житло та робота, що є ще однією з причин переміщення. Станом на 23 січня 2023 року, за оцінками МОМ, в Україні

зафіксовано 5,4 мільйона ВПО, з яких 19 % були з Донецької, 13 % – із Запорізької та 10 % – з Херсонської областей (2). Як зазначається у тому ж звіті, вперше з початку повномасштабної війни приблизна кількість осіб, які повернулися, перевищила кількість ВПО. Також багато домогосподарств не залишали своє основне місце проживання, навіть на територіях, що сильно постраждали внаслідок війни. Отже, такі групи населення, як вчителі та учні початкових і середніх шкіл, демонструють різну поведінку переміщення, завдяки чому отримані дані відображають різноманіття досвіду та потреб.

Рис. 1. Частка вчителів та учнів, що перемістилися з лютого 2022 року

Вчителі зазначили, що є велика частка вчителів та учнів, які залучені до онлайн-освіти з інших місць, ніж їхнє постійне місце проживання до лютого 2022 року, що є наслідком високого рівня переміщення. Кластер з питань управління та координації місцями компактного проживання ВПО повідомив, що діти, які знаходяться у місцях компактного проживання і навчаються онлайн, можуть не мати окремого місця та ноутбуків, підключення до інтернету. Напружена безпекова ситуація зокрема у Донецькій, Херсонській і Запорізькій областях та відносно велика частка пошкоджених і зруйнованих навчальних закладів у цих областях призвела до того, що майже 100 % навчання відбувається онлайн. Слід зазначити, що незважаючи на подібні до інших досліджених областей проблеми, у Миколаївській області аудиторне навчання починає повільно відновлюватися.

Хоча школи перейшли на онлайн-навчання задля зниження небезпеки, яка є в офлайн-навчанні на досліджених територіях, пов'язані з війною перебої в електропостачанні, небезпека вдома та інші фактори створюють перешкоди для безперервності освіти. Хоча так звані пункти незламності – місця, забезпечені укриттям, електроенергією та терміналами Starlink, якими може користуватися громада – є у прифронтових районах, що теоретично дає можливість освітянам (та учням) підключатися до занять, практика показує, що переважна більшість опитаних вчителів намагається проводити заняття вдома, за винятком Запорізької області, де 37 % вчителів повідомили, що проводять заняття зі школи або іншого, відмінного від їхнього дому, місця.

Слід зазначити, що вчителі, які належать до ВПО, частіше повідомляли про невиконання усієї навчальної програми з їхнього предмета, ніж вчителі, які належали до непереміщених осіб (43 % проти 25 %).

	Донецька область	Херсонська область	Миколаївська область	Запорізька область
Безпекова ситуація вдома/біля власного дому	63%	63%	47%	40%
Перебої з електрикою вдома	90%	70%	86%	80%
Відсутність опалення вдома	3%	17%	10%	7%
Відсутність обладнання вдома	0%	10%	10%	0%
Відсутність інтернету вдома	70%	60%	48%	43%
Труднощі з програмним забезпеченням для онлайн-навчання	7%	17%	14%	3%
Труднощі з виконанням шкільної програми	10%	10%	0%	3%
Організація освітнього процесу	10%	10%	10%	7%

Рис. 2. Основні згадувані проблеми, з якими стикаються вчителі, які навчають з дому, за областю

Однак, загальна картина – складніша. Хоча приблизно однакова частка вчителів, які належать до ВПО, (64 %) та вчителів, які не є ВПО, (60 %) вказали, що вони були змушені скасувати принаймні деякі заняття за останній місяць до збору даних, причини скасування занять відрізнялися. Вчителі з числа ВПО частіше зазначали відсутність електрики та/або інтернету причиною скасування занять, у той час як вчителі, які є непереміщеними особами, частіше називали повітряну тривогу. Можливо, що труднощі з виконанням усієї навчальної програми, про які повідомили вчителі з числа ВПО, виникли внаслідок наявності у них перешкод у доступі в поєднанні з перешкодами у доступі, з якими стикалися їхні учні.

Більшість батьків дітей із інвалідністю зазначила, що до початку повномасштабної війни їхні діти відвідували школу, де вони отримували додаткову підтримку відповідно до їхніх потреб. Загалом інвалідність можна класифікувати як захворювання, що впливають на слух, зір, здатність пересуватися, спілкуватися та навчатися. Поширеною практикою для дітей із інвалідністю є отримання ними додаткової підтримки у школі від вчителів. Перехід до онлайн-навчання означав, що діти з інвалідністю не лише втратили підтримку допоміжних співробітників, а й менше спілкуються з учителями, ніж раніше. Респонденти повідомили про зменшення кількості занять та збільшення обсягів домашнього завдання, що створює проблеми для дітей із інвалідністю на досліджених територіях, оскільки багато з них мають труднощі із самостійним навчанням.

Однією з основних форм допомоги, за якою зверталися батьки, були додаткові шкільні заняття/позакласне навчання з освітянами. Деякі батьки вказали на потребу в допоміжних засобах для онлайн-навчання (окуляри, екрани для монітора для захисту зору, слухові апарати),

	Донецька область	Херсонська область	Миколаївська область	Запорізька область
Спеціальні класи для дітей з інвалідністю	13%	13%	7%	25%
Додаткові заняття	88%	25%	14%	33%
Адаптовані навчальні матеріали	44%	50%	57%	58%
Допомога шкільного психолога	25%	75%	50%	50%
Репетитор для дітей з інвалідністю	25%	0%	7%	8%

Рис. 3. Заходи, вжиті учителями для підтримки учнів з інвалідністю на досліджених територіях

на додаток до стандартного обладнання (комп'ютери/ноутбуки, графічні планшети для малювання). Крім того, вони повідомили про потребу в комфортному навчальному середовищі, зокрема у додатковому освітленні та зручних стільцях. Додаткові потреби включали навчальні матеріали, адаптовані до різних стилів навчання, такі як тактильні математичні вправи, набори карток з картинками для розширення словникового запасу, пазли та ігри для розвитку дрібної моторики, навчальні матеріали, адаптовані для дітей з порушеннями слуху або зору, а також роздруковані з підручників.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти і науки (МОН). Освіта в умовах надзвичайних ситуацій (станом на 30 березня 2023 року). <https://saveschools.in.ua/>
2. MOM. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Загальнонаціональне опитування раунд 12. <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-0>

Ключові слова: вчителі, учні, потреби вчителів та учнів, онлайн-навчання, діти з інвалідністю.

Key words: teachers, students, needs of teachers and students, online education, children with disabilities.

БАРАСІЙ ВІТА ЮРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри політичних теорій*

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: СИНЕРГІЯ ДЕМОКРАТІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасних умовах Україна, всупереч російській широкомасштабній збройній агресії, є одним із лідерів у розвитку інформаційного суспільства. Повною мірою це відноситься до сфери надання адміністративних послуг на основі комунікативних технологій, впровадження

Третякова Тетяна Миколаївна

Соціально-психологічне осмислення явища емоцій 267

СЕКЦІЯ 7

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Терлецький Дмитро Сергійович

Справа Скрипки як уособлення ефективності конституційної
скарги в національному правопорядку. 270

Афанасєва Мар'яна Володимирівна

Мотивована оцінка судом аргументів учасників справи:
конвенційний та національний стандарт 274

Mishyna Natalia

Axiology of the implementation of European court of human rights'
judgements in Ukraine (subsidiarity). 276

**Веденєєв Дмитро Валерійович,
Семенюк Олександр Георгійович**

Організаційно-правові засади розбудови органів стратегічних
комунікацій у військових формуваннях України 279

Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна

Україна як соціальна держава в умовах воєнного стану. 283

Бальцій Юрій Юрійович

Щодо обмеження прав людини в умовах надзвичайного стану. 285

Панасюк Віта Миколаївна

Особливості конституційного закріплення підстав,
меж та порядку обмеження конституційних прав
та їх співвідношення з дискримінацією. 288

Волкова Дарія Євгенівна

Роль релігійних організацій у реалізації права
на охорону здоров'я 290

Батан Юрій Дмитрович

Запобіжне призначення парламентського права
у контексті людиноцентризму. 292

Ігнатова Анастасія Сергіївна

Генезис поняття «національна меншина». 295

Козирь Дмитро Валерійович

Локальна демократія як загальноєвропейська цінність. 297

Павзюк Анатолій Анатолійович

Окремі проблеми використання е-технологій
при здійсненні народного волевиявлення 300